

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้นำเอาการสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นกลวิธีหลักในการพัฒนางานสาธารณสุขของประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 4(พ.ศ. 2520 - 2524) (สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน, 2528) โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชน นับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสาธารณสุขแบบผสมผสานทั้งการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพที่ดำเนินการโดยประชาชน ด้วยการอาศัยทรัพยากรท้องถิ่น และวิทยาการที่เหมาะสม (อมร นนทสุต, 2525 อ้างใน ชัยรัตน์ พัฒนเจริญ, 2538: 38) ปัจจุบันในช่วงของแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) สาขาการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ และการพึ่งตนเองด้านสาธารณสุข งานพัฒนาโครงสร้างและระบบสาธารณสุขมูลฐาน ได้กำหนดวัตถุประสงค์สำคัญในการพัฒนาศักยภาพองค์กรสาธารณสุขมูลฐานทุกระดับ ให้สามารถสนับสนุนและประสานกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานได้อย่างเหมาะสม ต่อเนื่อง และพัฒนาโครงสร้างสาธารณสุขมูลฐานชุมชน ได้แก่ องค์กร กำลังคน และกองทุน ให้สามารถจัดกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพและ สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาให้ประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน มีสภาพความเป็นอยู่ในระดับที่น่าพอใจ มีความสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขชุมชน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพทั้งการสนับสนุนให้ประชาชนใช้ความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวและชุมชนเป็นพื้นฐานของการดูแลสุขภาพของคนในท้องถิ่น (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ด้านสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2540)

เนื่องจากการพึ่งตนเองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชน โดยเน้นการสาธารณสุขมูลฐาน ในบางพื้นที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก เช่น การดำเนินงานโครงการสุขภาพดีถ้วนหน้าพบว่าสามารถบรรลุเป้าหมาย 39,007 หมู่บ้าน (ร้อยละ 59.9) (สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน, 2539 อ้างใน คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ด้านสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2540 : 42) จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและหันมาพัฒนาสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน

ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริง ซึ่งศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชนนั้นจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยศักยภาพของปัจเจกชนมารวบรวมกันเป็นศักยภาพของชุมชนภายใต้การนำของผู้นำท้องถิ่น ชุมชนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชนในฐานะสถาบันประเภทหนึ่งที่จะดำรงอยู่ได้ยาวนานจำเป็นต้องมีศักยภาพในการพิจารณาปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการใหม่ๆ ของชุมชนและคนในสังคมรวมทั้งแปรเปลี่ยนตนเองให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2540)

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูนรับนโยบายด้านการสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาด้านสาธารณสุขมาอย่างต่อเนื่อง ในระหว่างปี พ.ศ. 2527 - 2528 จังหวัดลำพูนได้รับเลือกให้เป็นพื้นที่ดำเนินงานตามโครงการร่วมระหว่างกระทรวงสาธารณสุขกับองค์การอนามัยโลก เพื่อสนับสนุนการสาธารณสุขมูลฐานให้เป็นกลวิธีหลักที่จะนำไปสู่เป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี พ.ศ. 2543 ให้เป็นจังหวัดเร่งรัดพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยได้รับงบประมาณไปดำเนินงาน ในรูปของโครงการหมู่บ้านพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐานและการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างหมู่บ้าน (สำนักงานคณะกรรมการ การสาธารณสุขมูลฐานภาคเหนือ, 2530) ซึ่งการดำเนินงานในระยะแรกสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการในระดับที่น่าพอใจ กล่าวคือ องค์กรชุมชนที่ตั้งขึ้นมีความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานมากขึ้น สามารถบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการพึ่งพาตนเองในรูปของกองทุนพัฒนาได้แต่ในระยะยาวจนถึงปัจจุบัน พบว่าการดำเนินงานพัฒนาด้านต่างๆ โดยองค์กรชุมชน ไม่ประสบผลสำเร็จแต่ละหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการไม่สามารถสานต่อและบริหารกิจกรรมพัฒนาให้เติบโตอย่างต่อเนื่องได้ จึงเกิดผลกระทบตามมา คือ ความล้มเหลวของงบประมาณจากการดำเนินงานที่ล้มเหลว องค์กรชุมชนไม่เข้มแข็งทำให้หมู่บ้านไม่สามารถพึ่งตนเองทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน เกิดความล่าช้าของการพัฒนาด้านสาธารณสุขของประเทศ นอกจากนี้โครงการพัฒนาที่ต้องอาศัยศักยภาพขององค์กรชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ในรูปกองทุนพัฒนาเฉพาะกิจอื่น ๆ ส่วนมากประสบความล้มเหลว เช่น การบริหารกองทุนยา กองทุนโภชนาการ กองทุนสุขภาพตำบล กองทุนเกลือไอโอดีน ฯลฯ ซึ่งทำให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน

จากปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัย หรือเงื่อนไขต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชน ในการพึ่งตนเองด้านสาธารณสุขมูลฐานโดยเลือกเป็นกรณีศึกษาขององค์กรคือองค์กรชุมชนที่ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นหลัก และองค์กรชุมชนที่ภาคเอกชนให้การสนับสนุนเป็นหลัก เป็นการศึกษาศักยภาพขององค์กรชุมชนที่มีอยู่ตามสภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมท้องถิ่น ว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด ในการวินิจฉัยปัญหา และความต้องการพื้นฐานของชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน

การบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้กำลังคน เงิน และ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ดำเนินการให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา ความสามารถในการประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนความสามารถในการเตรียมกำลังคนในชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้นำและองค์กรชุมชน การศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงการดำเนินงานในด้านการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน และการพัฒนาด้านสาธารณสุข ของทั้งสององค์กร อันจะเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาระบบการบริหาร และศักยภาพในการจัดการด้านสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศชาติในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน
2. เพื่อศึกษา ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์กับ ศักยภาพ

ขององค์กรชุมชน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาองค์กร ระบบการบริหาร การจัดการด้านสาธารณสุขมูลฐานที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในการดูแลสุขภาพ และพัฒนางานด้านสาธารณสุขของชุมชน ได้อย่างยั่งยืน อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศชาติ

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ศักยภาพขององค์กรชุมชน หมายถึง ความสามารถด้านการพึ่งตนเองที่มีอยู่ในตัวบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นคนในท้องถิ่น ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ หรือหน่วยงานอื่นใดกำหนดให้เป็นกลุ่ม แต่เป็นการรวมตัวกันโดยความสมัครใจของประชาชนในพื้นที่เอง เพื่อที่จะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกันซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมทางสาธารณสุขมูลฐานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ และผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวมของกลุ่ม ไม่ใช่เฉพาะเพื่อคนใดคนหนึ่ง

การพึ่งตนเองด้านสาธารณสุขมูลฐาน หมายถึง การพัฒนาชุมชนในระดับหมู่บ้าน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ ในการระดมทรัพยากรในชุมชนเอง ได้แก่ กำลังคน ความรู้ หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม กำลังเงิน ตลอดจนทรัพยากรภายนอกเพื่อนำมาบริหารจัดการ ในการดำเนินกิจกรรมหรือ พัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานของหมู่บ้าน การเผยแพร่สุขภาพศึกษา การเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ การจัดตั้งกองทุนยา การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืมไปทำถักเก็บน้ำฝน ที่กรองน้ำ ทำส้วม

และสนับสนุนให้ชุมชนได้ใช้ศักยภาพของชุมชนร่วมในการพัฒนา ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรชุมชนได้ตัดสินใจ กำหนดการบริหารชุมชน ผักผ่อนการบริหารจัดการกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดโดยองค์กรชุมชนเอง อันเป็นการพัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งขึ้นอีกทางหนึ่ง

ปัจจัยทางสังคม หมายถึง สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไป และการดำรงอยู่ขององค์กรชุมชนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งถ้าหากปัจจัยทางสังคมนี้เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้เกิดผลกระทบต่อศักยภาพขององค์กรชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งผลดีและผลเสีย ได้แก่ การศึกษาของประชาชน การเมืองการปกครองของท้องถิ่น สถานภาพทางครอบครัว ขนาดของชุมชน อายุของชุมชน ประวัติศาสตร์ภูมิหลัง ความสัมพันธ์ของคนในสังคม ประสบการณ์การแก้ปัญหาขององค์กร

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพแวดล้อมด้านการดำรงชีวิตของคนในชุมชน โนแ่งที่ว่าด้วยเรื่องของเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ รายได้ รายจ่าย พื้นที่ทำมาหากิน สิ่งสาธารณูปโภค แหล่งเงินลงทุน หนี้สิน การออม

ปัจจัยทางวัฒนธรรม หมายถึง สภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือกำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการกำหนดพฤติกรรม ความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ได้แก่ ภาษาที่ใช้ ระบบความเชื่อ โลกทัศน์ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม วิถีชีวิต วัด อาคารบ้านเรือน ศิลปกรรมประติมากรรม สิ่งของเครื่องใช้

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี(case study) เชิงคุณภาพ (qualitative study) ใน 2 องค์กร ได้แก่ องค์กรชุมชนที่ภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นหลัก คือ กองทุนเอนกประสงค์ หมู่ที่ 8 ตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และองค์กรชุมชนที่ภาคเอกชนให้การสนับสนุนเป็นหลัก คือ ศูนย์ฟื้นฟูเพื่อชีวิตใหม่วัดร้างบ้านเด่นชัย (กลุ่มบ้านยาไทย) หมู่ที่ 14 ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเดือนตุลาคม 2541 ถึง เดือนกันยายน 2542

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพขององค์กรชุมชนทั้งสององค์กร ว่ามีศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรอย่างไร ดีมากน้อยเพียงใด มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพขององค์กร และองค์กรมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไรบ้าง แล้วศึกษาต่อไปว่าองค์กรดังกล่าวมีศักยภาพในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน หรือไม่ อย่างไร เป็นการศึกษาเพื่อหา ข้อมูลด้านที่เป็นส่วนดี และส่วนด้อย รวมทั้งปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานของทั้งสององค์กรแล้วนำมาสรุปเป็นประสบการณ์หรือบทเรียนที่ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับ ศักยภาพขององค์กรชุมชน

ในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน ในแง่มุมต่างๆที่เป็นประโยชน์และเป็นประสบการณ์ที่มีค่าต่อผู้ศึกษาและผู้สนใจศึกษา และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา ประกอบไปด้วย

- 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 1.2 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพขององค์กรชุมชน
- 1.3 ศักยภาพขององค์กรชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งผลงานที่ได้ทำไว้
- 1.4 กิจกรรมการสาธารณสุขมูลฐานของชุมชนที่ได้ดำเนินการ โดยองค์กรชุมชนร่วมกับคนในชุมชน
- 1.5 สถานภาพการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน ตามขอบเขตการขีดจำกัดที่กำหนด

2. ขอบเขตพื้นที่

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์กรชุมชน เพื่อทำการศึกษา ดังนี้

- 2.1 เป็นองค์กรชุมชนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบทที่มีขนาดเล็กถึงขนาดกลาง คือ มีจำนวนหลังคาเรือนระหว่าง 100 – 300 หลังคาเรือนและมีระยะเวลาการตั้งชุมชนมาไม่น้อยกว่า 20 ปี
 - 2.2 องค์กรชุมชนทั้งสององค์กรตั้งอยู่ในชุมชนที่มีลักษณะพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม ไม่แตกต่างกันมากจนเกินไป
 - 2.3 องค์กรชุมชนทั้งสององค์กร มีการดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆต่อเนื่องมาไม่น้อยกว่า 2 ปี และในขณะที่ทำการศึกษา ยังมีกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่
 - 2.4 องค์กรชุมชนที่ทำการศึกษาคือองค์กรชุมชนที่เมื่อแรกเริ่มดำเนินการ มีภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นหลัก 1 องค์กร และมีภาคเอกชนให้การสนับสนุนเป็นหลัก 1 องค์กร
- เหตุผลที่กำหนดเกณฑ์การเลือกไว้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่จะทำการศึกษารวมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตลอดจนการได้มาซึ่งองค์กรชุมชนที่มีการสั่งสมประสบการณ์การทำงานมาแล้ว ทำให้มีแง่มุมที่จะทำการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง เป็นชุมชนที่มีระยะเวลาการอยู่ร่วมกันยาวนาน ซึ่งสามารถทำการศึกษาโครงสร้าง และสภาพแวดล้อมของชุมชนจากสิ่งที่ได้พิจารณาดังกล่าวเห็นว่า องค์กรชุมชนที่เหมาะสมที่จะเป็นกรณีศึกษา จำนวน 2 องค์กร ได้แก่ กองทุนเอนกประสงค์บ้านป่ายาง หมู่ที่ 8 ตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เนื่องจากเป็นองค์กรชุมชนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งสิ้น 210 หลังคาเรือนและเป็นชุมชนที่มี

ประวัติศาสตร์การตั้งชุมชนมากกว่า 200 ปี มีการดำเนินกิจกรรมขององค์กรอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนานกว่า 13 ปี และเป็นองค์กรชุมชนที่เมื่อแรกเริ่มดำเนินการมีภาครัฐให้การสนับสนุนเป็นหลัก คือ ฝ่ายสาธารณสุข อีกองค์กรหนึ่ง คือ ศูนย์ฟื้นฟูเพื่อชีวิตใหม่วัดร้างบ้านเด่นชัย (กลุ่มบ้านยาไทย) หมู่ที่ 14 ตำบลหนองตอง อำเภอ หางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นองค์กรชุมชนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งสิ้น 121 หลังคาเรือน เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์การตั้งชุมชนมากกว่า 200 ปี มีการดำเนินกิจกรรมขององค์กรอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนาน 6 ปี และเป็นองค์กรชุมชนที่เมื่อแรกเริ่มดำเนินการมีภาคเอกชนให้การสนับสนุนเป็นหลัก คือ ชาวบ้านเองและมูลนิธิพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชน นอกจากนี้องค์กรชุมชนทั้งสองยังมีลักษณะพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม ไม่แตกต่างกันมากจนเกินไป กล่าวคือ มีที่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบน มีอาณาเขตของพื้นที่จังหวัดติดต่อกัน มีระยะทางห่างกันเพียง 15 กิโลเมตร ใช้ภาษาท้องถิ่นล้านนามีลักษณะวัฒนธรรมประเพณีที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวล้านนา มีชีวิตความเป็นอยู่ทางสังคมตามแบบฉบับของคนภาคเหนือ และมีลักษณะทางเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมเหมือนกัน

3. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างและประชากร ที่จะใช้ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จากองค์กรชุมชนที่ถูกเลือกให้เป็นกรณีศึกษาทั้ง 2 องค์กร คือ กลุ่มแกนนำที่รับผิดชอบโดยตรงต่อองค์กรดังกล่าว ได้แก่ คณะกรรมการบริหารจัดการองค์กร ได้แก่ กองทุนเอนกประสงค์ จำนวน 9 คน และ ศูนย์ฟื้นฟูเพื่อชีวิตใหม่วัดร้างบ้านเด่นชัย (กลุ่มบ้านยาไทย) จำนวน 13 คน ซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำที่เป็นคนของชุมชนและได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบบริหารจัดการองค์กรมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จึงเป็นกลุ่มที่มีความเข้าใจชุมชนและมีความรอบรู้หลาย ๆ ด้านเกี่ยวกับชุมชน นอกจากนี้ยังมีประสบการณ์ที่สามารถติดต่อประสานงานไปยังบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จำเป็นต่อประเด็นการศึกษา

กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน ผู้วิจัยใช้แนวคิดพื้นฐาน ที่สอดคล้องกันระหว่าง ประสบการณ์การทำงานในฐานะเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของรัฐ ที่ผู้วิจัยได้ทำงานในชุมชน ร่วมกับคนในชุมชน ทำให้ได้รู้ได้เห็นถึงการ ดำเนินงานในชุมชนที่เป็นภาระรับผิดชอบของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชนเอง ในรูปแบบต่างๆ กันไป กับผลการศึกษาค้นคว้าทางด้านวิชาการเกี่ยวกับศักยภาพขององค์กรชุมชน ว่าชุมชนหนึ่งๆ จะมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด และการต่อสู้ รวมถึงการพัฒนาในด้านต่างๆ ของชุมชนโดยรวม จึงเกิดกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ คือ

1.องค์กรชุมชน เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นทรัพยากรบุคคลที่สามารถใช้ในการแก้ปัญหาสังคมได้

2.มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ ที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถพัฒนาศักยภาพนั้นให้สูงขึ้นได้ หากได้รับการสนับสนุน และชี้แนะให้ถูกทางตามกระบวนการศึกษาวิชาการ

3.บุคคลจะแสดงศักยภาพของตนเองและให้ความให้ความร่วมมือกับกลุ่มได้อย่างเต็มที่เมื่อมีกิจกรรมเป็นตัวเชื่อมที่จะทำให้บุคคลนั้นๆ ได้แสดงออกถึงศักยภาพของตนเองและจะต้องเป็นการเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ตนเองยอมรับได้

4.องค์กรจะมีความเข้มแข็ง เมื่อสมาชิกขององค์กรมีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มใกล้เคียงกัน หรือเป็นอันเดียวกัน ตลอดจนมีองค์ปัจจัยที่เกื้อหนุนให้การรวมตัวนั้นมีความเป็นไปได้ในการดำเนินงานของกลุ่ม

5.ชุมชนแต่ละชุมชนมีปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่แตกต่างกัน การดำเนินการใดๆที่เกี่ยวข้องด้วยบุคคล กลุ่มบุคคล ที่มีอยู่ในชุมชน จำเป็นที่จะต้องศึกษา ทำความเข้าใจกับปัจจัยเหล่านั้นของชุมชนด้วย

6.การสาธารณสุขมูลฐาน เป็นกลไกหรือกลยุทธ์สำคัญที่จะพัฒนางานสาธารณสุขของชุมชน เพื่อนำประชาชนไปสู่การมีสุขภาพดีถ้วนหน้าดังนั้นชุมชนจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสาธารณสุขมูลฐาน แล้วสามารถพึ่งตนเองในการพัฒนางานด้านสาธารณสุขเพื่อสุขภาพที่ดีของคนในชุมชน โดยใช้ยุทธวิธีทางการสาธารณสุขมูลฐานได้

จากแนวคิดในการวิจัยดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาถึงเนื้อหาด้านอื่นๆ ประกอบ ซึ่งจะประกอบไปด้วย การประเมินศักยภาพ ขององค์กรชุมชนที่มีอยู่ตามสภาพสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรมท้องถิ่น ว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด ในการวินิจฉัยปัญหา และความต้องการพื้นฐานของชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้กำลังคน เงิน และ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ดำเนินการให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา ความสามารถในการประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนความสามารถในการเตรียมกำลังคนในชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้นำและองค์กรชุมชน โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ซึ่งจะทำให้ทราบถึง ศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัด ตลอดจนโครงสร้างทางสังคม และ บทบาทขององค์กรชุมชนในการพึ่งตนเองทางสาธารณสุขมูลฐาน และทำให้ทราบถึงปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ที่มีผลต่อศักยภาพขององค์กรชุมชน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นบทเรียนทรงคุณค่าสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาองค์กร ระบบการบริหาร การจัดการด้านสาธารณสุขมูลฐาน ที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในการดูแลสุขภาพและพัฒนางานด้านสาธารณสุขของชุมชนได้อย่างยั่งยืนอันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศชาติ